

MIHAIL SADOVEANU

**DUMBRAVA
MINUNATĂ**

E D I T U R A
T I N E R E T U L U I

MIHAIL SADOVEANU

DUMBRAVA MINUNATĂ

I l u s t r a Ț i i
R O N I N O E L

E D I T U R A T I N E R E T U L U I

I

SE VEDE CE SOI RĂU ESTE
DUDUIA LIZUCA

Doamna Mia Vasilian dă noilor sale cunoștinți informații despre persoana sa c-un aer de tineretă naivă.

...Acum douăzeci și trei de ani, cînd a adus-o barza în casa părinților domniei sale, i s-a pus numele Maria, închipuiți-vă!

Cele două soții de funcționari, proaspăt transferați în tîrgul nostru de guvernul conservator, o ascultau cu interes, făcînd însă în sine rezerve personale asupra anilor. Numele li se părea convenabil.

Un nume destul de frumos, nu-i așa?

Cum a început însă a îngîna cele dintîi cuvinte, dumneaei și l-a schimbat singură. C-o voce muzicală, țuguindu-și buzișoarele, răspundea totdeauna: P e m i n e m ă c h i a m ă M i a ! Și Mia i-a rămas numele.

Cineva făcea, atunci, observația că asta dovedește la copilă „simțul muzicii”.

Întradevăr, doamna Mia Vasilian poate mărturisi fără sfială că e o muzicantă desăvîrșită! Toată lumea recunoaște că dumneaei are o voce fermecătoare!

De altminteri a și urmat patru ani la conservator. Celebra Teodorini o iubea și-i prezicea un viitor strălucit. Era vorba, în familie, să fie trimesă la Milano.

Părinții săi erau bogați, aveau moșie mare în Buzău, lângă Leontești. Echipagii, servitori în livrele, guvernante... Cu asta s-a născut și a crescut Mia Vasilian.

Adesea, tatăl său, boier Anastase, o lua pe genunchi și-i arăta portretele strămoșilor în rame ovale aurite.

Din strălucirea de altădată i-a rămas cel puțin atîta: o creștere nobilă!

În condițiile de odinioară, căsătoria cu Vasilian ar fi apărut ca o mezialianță, căci domnia sa e născută Papazoglu.

Avînd însă în vedere atîtea și atîtea lucruri, speculații nefericite, inimiciții politice, a trebuit să se resemneze. Totuși nu se poate spune, nu-i așa? că Vasilian nu-i de familie bună. E dintr-o foarte bună familie, dimpotrivă, boieri moldoveni, însă oricine va recunoaște că Papazoglu e altceva: e un nume celebru.

În sfîrșit principalul e că se simte bine și e fericită. Și Jorj îi satisface toate capriciile... Altfel nici nu se poate. El e cu cincisprezece ani mai mare ca ea și a mai fost înșurat odată.

I-a rămas și un copil, o fetiță care, — cum să spun? care e un fel de ghimpe între ei... un copil, vai! destul de rău crescut.

Asta aduce puțină umbră vieții lor, nu-i așa? Căci Vasilian a luat-o din dragoste. Văzînd împotrivirea ei de la început, bietul Jorj căzuse bolnav.

A trebuit să cedeze; și la nuntă avea o toaletă așa de frumoasă, așa de elegantă, încît o invidiau toate prietenele.

— Eu sînt cam dificilă, încheie e-un zîmbet dulce doamna Mia Vasilian, și am gusturi deosebite. Îmi place mai cu samă eleganța și fineța... Nu înțeleg de ce nu mai aduce cafeaua! urmă ea săltînd din jîlt cu vioiciune.

— Lasă, mata, madam Vasilian, o potoli cucoana cea mai bătrînă, nu te deranja. Trebuie să vie. Pînă atuncia îmi răsucesc țigara...

Mia Vasilian tropăi mărunțel pînă la sonerie și apăsă prelung pe buton, încruntînd sprîncenele încondeiate negru. Iar cucoana Emilia, aruncînd o privire fugară și cu diferite înțelesuri, cătră fiica sa, madam Neicu, deschise poșeta și începu a cotrobăi prin ea căutînd o mică tabachere de argint în care ținea tutun de calitate a doua.

Doamna Mia Vasilian, soția cunoscutului avocat din tîrgul

nostru, observase privirea cucoanei Emilia și zîmbi. I se părea foarte ciudat, cum o mamă așa de înaltă și de groasă poate să aibă o fată așa de uscată și subțire, — ca o ață... Las' că amîndouă sînt urite și fără gust îmbrăcate. Și au niște părării... Cum pot niște femei de condiție să poarte asemenea părării?

Servitoarea, o fetică vie cu mutrișoara de veveriță, intră păturindu-și șorțul alb.

— Ați sunat, cuconiță?

— Ma chère, îi răspunse blind Mia Vasilian, așteptam niște cafele care nu mai sosesc...

— Îndată, cuconiță... Și servitoarea dispăru îndărăt.

Doamna Mia Vasilian făcu doi pași spre fereastra deschisă.

— Frumoasă zi, vorbi ea, totuși mi se pare prea cald. Ne aduce și șerbetul de portocale îndată. Fetița asta e foarte inteligentă și-mi cunoaște toate gusturile. Și cu servitorii, dragă cucoană Emilie, trebuie să știi cum să te porți.

— În ziua de azi nu mai sînt servitori ca altădată, observă cucoana Emilia.

Doamna Vasilian răspunse zîmbind:

— Cu ai mei, eu sînt foarte mulțămîtă. La mine servitorii se tem de un singur lucru: să nu-i concediez...

Madam Neicu își strînse buzele subțiri, ar fi vrut să răspundă ceva. Dar se stăpîni și tăcu.

— Cu toate acestea și eu îi schimb destul de des, ce să fac? se tîngui nevinovat doamna Vasilian. De unii trebuie să mă despart. Mai cu samă pe cei rău-crescuți nu-i pot suporta... La mine, dragă madam Neicu și dragă cucoană Emilie, năcazurile sînt cu totul de altă natură. Prea mult n-am a mă plînge, dar totuși, trebuie să știți că, la marginea tîrgului acestuia nenorocit, trăiesc niște bătrîni ridicoli, părinții „predecesoarei” mele. Nu trecea o zi și cereau lui Jorj să le trimeată copila, că vor numaidecît să vadă pe Lizuca lor, că fără Lizuca lor nu pot trăi! Dacă bietul copil nu a avut parte de o creștere îngrijită, numai bătrînii sînt de vină. De-acolo a venit cu niște mutre și cu niște obiceiuri de țarancă, dragele mele, încît, drept să vă spun, mie mi-i și groază. Vă închipuiți dumneavoastră că

nu pot pune pe ea o broderie ori o panglică! E de admis ca la vîrsta ei — are șase ani! — să nu poată face o reverență în fața unor persoane mai în vîrstă? Eu am fost crescută altfel. Lucrurile acestea pe mine mă horipilează!

Slujnica cu mutrișoară de veveriță se ivi în umbra ușii, purtînd tablaua cu dulceață și cafele.

— Cuconiță, vorbi ea delicat, domnu locotenent Micuș Lazăr întreabă dacă binevoiți a-l primi.

— Cum nu? să poftească; astăzi e ziua mea de primire; dumnealui e totdeauna binevenit! răspunse doamna Vasilian cu o voce puțintel mai înaltă.

Și săltînd în rochia-i foșnitoare, făcu doi pași spre ușă. Cînd zări uniformă verde, capul blond și lins și obrazul ras și pudrat al ofițerului, făcu un gest de poftire cu minile și zîmbi dulce.

— Domnule Micuș, nu te-am văzut de-un secol, cîntă ea. Și tînărul se opri uimit la doi pași, întorcînd puțin capul și ascultînd muzica glasului ei.

— Doamnă, răspunse el ceremonios, sînt foarte fericit că nu m-ați uitat...

Cu călcăiele lipite, înclinîndu-se, apucă ușor mînuța întinsă a doamnei Vasilian și-i sărută virfurile degetelor. Slujnicuța așezase pe măsuta dintre cucoane tablaua și se întorsese, privind cu admirație. Cucoana Emilia și madam Neicu stăteau cu lingurițele în mînă și nu știau dacă ar fi potrivit să absoarbă șerbetul. În sfîrșit, îl înghițiră, și, pe cînd adăogeau apa trebuitoare, ofițerul se înfățișă și-naintea lor, elegant și solemn.

Schimbul de complimente care urmă, mișcările rotunde, zîmbirile și poftirile împrăstiară, în salonașul grenat, ca un abur de nobilă uitare și voie-bună. Nimeni nu băgă de samă cînd se strecurase, printre scaune, spre tablaua cu șerbet, Lizuca, năcazul doamnei Vasilian.

Era o fetiță mărunțică, însă voinică și plinuță. Rochița de doc albastru stătea strîmbă și în chip cu totul nepermis pe trupușorul ei. Botinuțele îi erau pline de colb și cu șireturile desfăcute. Colțunii căzuseră și arătau niște piciorușe pirlite de soare, cu genunchii nu tocmai curați. Capu-i era foarte scurt tuns, băiețește, și arăta în rotunzimea lui felurite bulbucături neregulate. Năsușoru-i mititel ar fi avut nevoie de batistă, lucru pe care-l dovedeau și mînicile rochiței. Gura-i era cam mare și obrații prea roși. Nu era deloc frumușică și delicată duduia Lizuca. Numai ochii căpriei, umbriți de gene negre, aveau în ei cîte-o mică floare de lumină.

Fără să stea deloc în cumpănă și fără să-i pese de nobila adunare, Lizuca păși ușor însă hotărît spre măsuta cu dulceață și, înfingîndu-și două degete în chisea, le scoase împodobite c-o bucată nestatornică de șerbet. Tocmai cînd se îndeletnicea s-o prindă cu gura și cu limba fără a pierde nimic, slujnicuța o zări și dădu un țipăt.

— Ce-i, ma chère? se întoarse cu mirare doamna Vasilian. Dar cînd văzu despre ce era vorba, cînd înțelese ce contrast

și ce sacrilegiu s-a produs în salonașul său grenat, sîngele i se ridică brusc în obraji și-i fulgeră în ochi.

— Ce înseamnă asta, Eleno? vorbi ea apăsător, c-o voce scăzută, dramatic. De cîte ori te-am făcut atentă asupra acestor lucruri? De ce-ai înlemnit? Ia-o!... Nu-nțelegeai că, dacă o mai văd o clipă, trebuie să chemați doctorul? Ah! e ceva îngrozitor! oftă ea cu desnădejde, întorcîndu-se spre musafiri. E zadarnic orice; zadarnic! Nu știu ce să mai fac cu copilul acesta.

Uitați-vă dumneavoastră cu ce obiceiuri mi-a venit de la bunicii ei. Eu i-am spus de multe ori lui Jorj că copilul acesta e o rușine și o nenorocire. Chiar de aceea Jorj nici n-o mai trimete la bătrâni... E o hotărâre pe care nu pot de cît s-o aprob!

Cucoanele dădeau din cap c-o adîncă înțelegere a lucrului; și oftară. Domnul Micuș părea nedumerit. El ar fi dorit să ridă. Și-i părea rău că de pe fața doamnei Vasilian a pierit lumina.

Dar stăpîna casei era o ființă fină și înțelegătoare. Cum văzu că Elena s-a năpustit și a apucat pe copilă în ghiare ca uliul, trăgînd-o în salturi violente și neregulate spre întunericul

antreului, — se întoarse spre domnul Micuș cu acel suav zîmbet pe care, oricît s-ar sili, nu-l poate avea nici o femeie din tîrgul nostru.

— Domnule Micuș, zise ea, după acest intermezzo, te rog să aștepți puțin pînă ce ți-oi aduce dulceață de smeură, pe care am făcut-o eu singură ieri.

— Cu această minută... răspunse ofițerul, înclinîndu-se iar și sărutînd unghiile trandafirii.

Ca și cum această galanterie ar fi fost un semnal, cucoana Emilia și madam Neicu se priviră și se ridicară deodată. Împotrivirile, protestările, explicațiile, zîmbetele nu ținură prea mult, și, după ieșirea celor două cucoane, în salon se făcu un răstimp liniște, apoi răsună un rîs cristalin, semn că orice supărare se uită destul de lesne pe lumea asta...

II

DUDUIA LIZUCA PLĂNUIEȘTE O EXPEDIȚIE ÎNDRĂZNEAȚĂ

— Vină-ncoace, gîngania dracului! icnea cu obidă slujnicuța, trăgînd de o aripă și smuncind după ea pe Lizuca. Din pricina ta să-ndur eu observații și ocări!

Fetița începu a scînci subțire, înțepenindu-se în picioare și trăgîndu-se într-o parte.

— Lasă-mă! dă-mi drumul! Tu ești o servitoare... Am să te spun la tata.

— Da? Ai să mă spui? Și slujnica îi făcu vînt înainte, ajutîndu-se puțin și cu piciorul. D o m n u nu vine degrabă acasă și pînă s-a întoarce el, îți spînzurăm noi c h e l e a-n băț!

Lizuca făcu bot și întoarse o privire de ură pe sub sprîncenele încruntate.

— Așa? strigă slujnicuța; te uiți ca hoții? Are dreptate cuconița. Dihanie și soi rău ce ești!

Prinzînd iar pe copil de-o poală a rochiței, îi făcu ceea ce se chiamă u n ș u r u b, răsucîndu-i în moalele capului unghia cea mare și monturile degetelor. Văzînd că Lizuca se stăpînește, încă, îi mai făcu unul și mai îndesat, și mai în răspăr, pînă ce simți sub degetele minii celeilalte carnea tremurînd, și auzi lacrimile forfotînd în năsușorul cel neînsemnat.

— Mai na și dobîndă, vorbi ea rîzînd, ș-o plesni cu palma peste capul tuns. Să te duci și să te-ntorci cînd te-oi chema eu!

Lizuca se poticni și se izbi cu capul de perete. Apoi, smîrcîind, își înghiți și-și stăpîni lacrimile și întoarse iar pieziș spre slujnică privirea de hoț.

Dar Ileana intrase în culme și vorbea subțire și năvalnic cu bucătăreasa. Duduia Lizuca putu să-și usuce în voie lacrimile cu acea parte a minicilor cu care își ștergea și nasul. Apoi observă, aproape, pe prietinel ei Patrocle, și-i zîmbi.

Patrocle era un boldei roșcat, cu picioarele scurte și strîmbe și cu capul mare. Între ochii omenști, sprîncenați negru, avea adînci crețuri perpendiculare, și anii și experiențele vieții îi încăruntiseră perii din jurul botului.

Îndată ce văzu surîsul duduii Lizuca, se apropie și începu a-i linge mîna, plină încă de șerbet de portocale.

— M-au bătut și ieri, oftă Lizuca; m-au bătut și azi; mă bat în fiecare zi...

Patrocle o înțelese ca totdeauna. După ce-i curăți mîna se întoarse pe labele de dinapoi, se înalță, se sprijini ușor de pieptul fetei și o mîngîie, ștergîndu-i de pe obraz urma lacrimilor sărate.

— Patrocle, îi zise Lizuca; tata nu mai vine de la București, și pe bunici nu i-am văzut de multă vreme. Nici nu ne lasă să ne mai ducem pe-acolo. De cînd a murit mama, noi petrecem tare rău.

Patrocle scheună ușor ș-o privi cu ochii lui frumoși, cercuîți cu aur.

— Întradevăr, răspunse el, petrecem foarte rău.

— Pst! i-auzi! vorbi iar Lizuca înălțînd un deget. Mămica ride. Mămica ride totdeauna. Mama noastră nu ridea așa...

Fetița rămase cu urechea ațintită, apoi căzu pe gânduri. Și șopti ușor — cătră o umbră vagă, care-i apăruse deodată:

— Tată, eu am auzit pe mămica rîzînd în salon cu domnu Micuș...

Cucoana Emilia și madam Neicu tocmai ieșeau de la vizită și se îndreptau spre porțița de la stradă. În trecere, bătrîna își puse mîna în creștetul copilului:

— Ce ai, fetiço? întrebă ea; ai plîns?

Lizuca respinse mîna care o mîngîia și privi pieziș și fără prietinie spre cele două cucoane. Nu răspunse și se trase la o parte, urmată de tovarășul ei.

— Copil rău! declară cucoana Emilia, — pe cînd madam Neicu asculta atentă risul cristalin din salonaș. Deplin înțelese și făcîndu-și semne cu ochii, amîndouă trecură domol în strada singuratică, sub copleşitoarea căldură a verii.

În urma lor, în fața casei cu persienele lăsate, Lizuca rămase gînditoare, cu ochii ațintiți și cu sprîncenele ușor încruntate. În preajmă-i se desfășurau cîteva răzoare uscate, cu flori sărace și ofilite. Globuri de sticlă colorată, înălțate în bețe, răsfrîngeau imaginile diforme ale copilului și cățelului.

Duduiă Lizuca nu stătu mult în cumpănă.

— Patrocle, vorbi ea înălțînd lingă nas arătătorul minii stîngi, eu nu mai stau aici. Mă duc la bunicii mei.

Cînele o privea țintă.

Fetița se strecură spre cerdacul de dindos, pe unde o scosese slujnicuța, și trase dintr-un cotlon al ei o hăinuță și o beretă de lînă roșă. Se plecă și-și ridică colțunii căzuți. Apoi iar rămase gînditoare.

Stînd cuminte pe coadă, Patrocle îi urmărea toate mișcările. Îndemnat de prevederea stăpînei lui, se prelinse, nesimțit și cu urechile clăpăuge, spre bucătărie, și se întoarse în scurt, purtînd delicat în gură numai de o margine, o felie mare de pîne albă. Un glas răgușit răsună în urma lui:

— Țibă! turba naibii! bată-te Dumnezeu să te bată și n-ai mai ajunge! O bucată de lemn sună cu zgomot în cerdac și săltă de cîteva ori în capete, pe urmele cățelului. Patrocle întoarse capul, înțelese că urmărirea încetează și veni cu pînea la tovarășa lui.

— Patrocle, de ce duci pînea în gură? întrebă rîzînd Lizuca.
— Pentru că n-am buzunar! îi răspunse cu ochii cățelușul, foarte vesel.

— Atunci s-o strîngem la mine, s-avem la vreme de nevoie, hotărî duduia Lizuca; și primind de la Patrocle pînea, o așeză cu grijă într-un buzunar al hăinuței roșe. — Ne mai trebuie ceva, urmă apoi fetița, — și pe urmă fugim. Ne ducem în lume, la bunicii noștri!...

Lizuca cunoștea toate cotloanele casei. Găsi îndată cenușa de care avea mare nevoie, umplu cu ochi celălalt buzunar al hăinuței sale și se întoarse spre porțița de la stradă.

— Tărițele, ori făina, nu sînt bune, explică ea. Este o poveste cu copiii rătăciți pe care mi-o spunea bunicuța — ș-acolo se vede că iepurii și vulpile lingeau dîra de făină și de tăriță și copiii n-au mai putut cunoaște drumul înapoi. Ca să se cunoască semnele, trebuie să presuri cenușă. Hai să mergem, Patrocle!

— Hai! răspunse cățelul. Și ieșiră amîndoi pe porțiță, pornind pe-un drum lung și plin de peripeții.

III

SFAT CU SORA-SOARELUI

Vremea era pe la toacă, dar căldura, încă în toi, juca rotînd ca răsfrîngerile unei ape tainice pe deasupra caselor adormite. Ulița ridica, pustie și singuratică, spre strălucirea asfințitului. Clopote începură a bate dulce și trist, de la bisericile tîrgului. Fetița se opri o vreme în loc, ascultînd.

— Așa sunau clopotele și a t u n c i... șopti ea cu ochii duși. Cei doi tovarăși trecură domol pe cărarea din marginea uliții pînă sus în deal, la plopul lui Mihalcea. Acolo Lizuca se opri și băgă de samă că s-a isprăvit cenușa.

— Patrocle, ce facem noi acum? întrebă ea pe cățel.

Patrocle își scutură urechile mari și o privi țință:

— Nu știu, stăpînă!

Prin plopii tremurători străbătu un freamăt prelung. Dudaia Lizuca zise:

— De aceea trebuie să apucăm pe drumușorul de la stînga. Chiar și frunzele plopilor se-ntorc într-acolo. Pe urmă, avem să trecem printre livezi și prin dumbrava Buciumenilor, și îndată dăm de căsuța bunicilor. Dacă am isprăvit cenușa, mergem pînă acolo și înapoi nu ne mai întoarcem. Acolo nu ne bate nimeni și bunicuța are să plîngă și are să se bucure că am venit. Pe tine te dor picioarele, Patrocle?

— Nu.

— Nici pe mine. Hai să mergem. Uite, Patrocle, pe aceea drumul e mititel și îngust da-i mai frumos decît în tîrg. Și la dreapta și la stînga s-au adunat păpușoi. Se mișcă și sună ca niște săbii. Dar eu nu mă tem. Ei ne îndeamnă înainte și ne pot apăra de multe jivine rele. Vezi tu? păpușoi au și împărâteasă, Patrocle. O floare mare și mîndră: bunica zicea că o chiamă Sora-Soarelui. Să ne oprim aici, lîngă ea. Ce mai faci mata, Sora-Soarelui?

Floarea cu coroană aurie se clătină lin spre copilă, la adierea vîntului.

— Îmi pare bine că te găsesc înaltă și frumoasă, urmă Lizuca. Noi ne ducem la bunicuța și la bunicul.

— Foarte bine, aprobă floarea-soarelui.

— Căci acasă nu mai putem sta. Tata a bătut din picior la bunici și nu mă mai lasă la dîșii. Și cînd era tata acasă, mămica se sfădea cu dînsul; țipa subțire, cerea să vîndă livezile și pădurea. Tata nu voia și zicea că sînt ale mele, rămase de la mama. Iar mămica tropăia mărunțel și se uita holbat și a căzut pe scaun leșinată; și tata a sărit și a stropit-o cu apă. Pe urmă tata s-a dus; iar mămica mă tot bătea, dar eu nu plîngeam. Mă strecuram la Patrocle, în cușca lui, și stam acolo ascunsă și mă gîndeam la mama, care s-a dus și nu s-a mai întors. Mama mea a murit, Sora-Soarelui!

Floarea lăsă să cadă deasupra copilei două petale ca niște fluturi de lumină și clătină întristată din cap.

— Așa-i că pe aici e drumu la bunicii mei? Atunci hai să mergem, Patrocle, că altfel întârziem.

La doi pași de duduia Lizuca, câțelul scurma repede cu o labă un mușuroi de furnici, apoi își vîrî botul în el, mirosind. Îndată începu să scuture din cap și să pufnească, ținînd la dreapta și la stînga.

Lizuca începu a rîde.

— Vezi, Patrocle, dacă nu le dai pace, ele te mușcă. Stăi cuminte, să ți le iau de pe bot și să le dau drumul în iarbă. Nu știi mata că aici este și împărăteasa furnicilor? Și dacă o scăpăm de primejdii, ea ne dă un fir de pai; și cînd avem nevoie de dînsa îndată vine să ne ajute, cu toate furnicile ei. Așa. Uite paiul. Hai să mergem. Rămii sănătoasă, Sora-Soarelui.

IV

UNDE S-A ARĂTAT SFÎNTA MIERCURI

Coborîră printre livezi, unde adiau miresme calde de cimbrisor și ceară. Garduri foarte înalte de nuiiele, cu streșină de spini, se ridicau la dreapta și la stînga. Și sălcii bătrîne, cu forme ciudate, își mișcau domol pletele argintii. Lizuca știa că sălciiile acestea sînt oameni și dihanii, înțeleniți din vremuri vechi de o vrajă. Le privea cu sfială și le asculta cum oftează și cum șoptesc.

Drumul celor doi tovarăși mai întârzie o vreme lîngă o adunare liniștită de gînganii mărunte și roșe, punctate cu negru.

— Patrocle, acestea-s vacile Domnului, zise fetița.

— Știu, dar haide să mergem, că acuși asfințește soarele, răspunse câțelul.

— Mergem, Patrocle, nu te supăra. Uite, pe coasta de dincolo, se vede dumbrava. Acuși ajungem.

Era în juru-le tăcere și singurătate; ș-o lumină dulce se cernea printre crengile sălciiilor. Nu se auzea nici lătrat de câine, nici chemare de pasere. Parcă intraseră în ținutul unui basm... Deasupra, departe, se plecă cerul albastru spre dumbravă, curgînd ca o apă; ș-o împărăteasă pajură plutea pe talazul acela, cu aripile neclintite.

Dar deodată, la o cotitură, răsări ca din pămînt o babă mărunțică și mohorită, cu ochii mititei și cu nasul coroiat. Venea încet spre cei doi tovarăși, sprijinindu-se într-un toiegeț alb. Patrocle ciuli o clipă urechile, mîrîi ușor, apoi rămase cuminte lîngă Lizuca.

La doi pași de copil, bătrînica se opri și deschise o gură fără dinți, cu buzele uscate și supte. Întrebă clătînd din cap:

— Așa-i că te duci la bunicuța?

Lizuca o privi uimită. De unde știa bătrîna că ea și cu Patrocle se duc la bunicuța? Apoi înțelese și zîmbi:

— Așa-i că mata ești sfînta Miercuri? vorbi ea fericită. Pînă acuma nu te-am văzut niciodată, dar acuma te cunosc. Unde ți-i cățelușa cea cu dinții de fier și cu maselele de oțel?

Sfînta Miercuri răspunse, zîmbind:

— Am lăsat-o acasă, să-mi păzească gospodăria.

— Da? îi răspunse Lizuca. Noi nu ne temem de dînsa, că sîntem oameni buni. Sărut mîna, sfîntă Miercuri, acuși asfințește soarele și Patrocle se teme să nu întîrziem.

— Du-te, puiu babei, îi răspunse bătrîna punîndu-i mîna în creștet. Mata ești o copiliță orfană și năcăjită.

Cei doi tovarăși trecură înainte. Sfînta Miercuri rămase o clipă uitîndu-se după ei. Parcă stătea în cumpănă, nehotărîtă. Apoi apucă la deal și, cu destulă greutate, trecu pîrleazul unei grădini. Lizuca și Patrocle grăbiră pasul. Livezile rămaseră în urmă și ei ajunseră în fundul văii, la o punte de lemn și la un pîrau care clipea și gilgiia prin ierburi și printre maluri înalte de humă.

Broaștele care stăteau de pază la punte, săriră în apă, una după alta. Lizuca se opri, cu inima bătînd; apoi, văzînd că Patrocle rămîne nepăsător, înțelese că nu-i nici o primejdie.

— Eu, cu Patrocle, nu mă tem de nimica, murmură Lizuca și trecu puntea.

Văzu o clipă în apă o fetiță fantastică și un câțel ciudat. Și fără să se mire prea mult, intră în iarba dumbrăvii.

Mesteceni, plopi și ulmi se ridicau la deal pe costișă, cu ramurile încurcate și neclintite în vilvoarea asfințitului.

De acolo de sus, curgea parcă pe sub arcurile ramurilor un painjeniș de ape trandafirii. Și în tăcerea poienitelor, pe un gheb de pădureț bătrîn, o ciocănitoare vesti sosirea drumeților.

Ca și cum erau așteptați, păsărele mărunte apărură legănîndu-se pe vîrfuri mlădioase de sînger. Priveau pe Lizuca cu ochișori ca vîrfuri de ace, și-o întrebă toată deodată ce caută în împărăția lor.

Însă Patrocle era acolo. Ridicîndu-se pe picioarele de dinapoi, hămăi la ele de două ori și le amenință cu laba.

Rîzînd mărunțel, păsărelele se făcură nevăzute. Dar în furca unui mestecăn apăru alt stăpîn al locului: un mierloi mirat, care se uita la fetiță cînd cu ochiul drept, cînd cu cel stîng. Era negru și cu ciocul galbăn. Și cu mare îndrăzneală strigă înspre Lizuca, cu glăsușoru-i de fluier:

— Chiorchioșeto hăi!

„E cam obrăznicuț dumnealui...” gîndi Lizuca. Și-l întrebă cu blîndeță:

— Ce ți-am făcut eu matală, de spui că-s urită și încru-cișată? Eu sînt o fetiță năcăjită și mă duc la bunicii mei.

Mierloiul sări pe o crenguță mai apropiată, privi blind pe fetiță și ciripi moale în gușă:

— Lizucă... Lizucă...

Fetița începu a rîde. Patrocle se năpusti asupra mesteacănului, și mierloiul săgetă prin painjenișul de aur spre tainițele dumbrăvii.

V

DUDUIA LIZUCA GĂSEȘTE GAZDĂ BUNĂ
ÎN DUMBRAVA

Îndată ce soarele scăpătă după culme, luna, alungată de pe tărîmul celălalt, ieși în răsărit la marginea dumbrăvii.

Niciodată Lizuca nu văzuse luna așa de aproape și așa de mare. O neliniște i se furișă în suflet. Spre asfințit, în fundul pădurii, clipeau încă fire de jar sub spuză; într-acolo se strecurau nesimțit cele din urmă păsărele, dîndu-i bună-sara. Și cu toate că spre răsărit se înroșea luna și creștea lumina peste pîcla ogoarelor, în pădure o umbră tainică și deasă se întindea, izvorînd din văi și cotloane necunoscute.

Lizuca se simți puțințel înfricoșată.

— Ce ne facem noi, Patrocle? întrebă ea pe cățel. Drumul nu se mai cunoaște.

Prin ușoara întunecime viorie, cățelul îi atinse minile cu botul și o privi amical. Cu Patrocle lîngă dînsa, n-avea de ce se teme. Asta o vedea foarte bine duduia Lizuca.

— Patrocle, îi zise ea, eu știu că tu ești cățel vrednic și viteaz; dar ce ne facem noi dacă ne-om rătăci în pădure? Acu ar fi bine să cioplîm o toacă de lemn de tei și s-o aninăm într-un vîrf de copac. Cînd bate vîntul, toaca sună și bunicii ne caută și ne găsesc. Dar nu putem face toacă, pentru că n-am luat cuțit de-acasă.

— Se-nțelege, răspunse Patrocle, fără cuțit nu facem nici o ispravă.

— Atuncea ce-i de făcut? Iaca, în cer, Dumnezeu a aprins luminările, dar cărarea tot nu se zărește. Așa nu putem sta. Eu zic să căutăm un culcuș.

— Asta-i lucru prea ușor, răspunse Patrocle.

— Bine; atuncia hai să mergem. Dar cui putem noi cere găzduire într-o noapte ca asta și în așa singurătăți?

Cățelul porni înainte, adulmecind prin iarbă. Copilița băgă de samă că de-o parte și de alta a cărării florile își plecaseră capetele și dormeau. Într-un colț de umbră, îi apărură o luminiță.

— Acolo trebuie să fie o căsuță pentru noi, murmură duduia Lizuca.

Apropiindu-se de lumina licuriciului, cunoscă că se află lângă o scorbură de răchită bătrână. Pletele lungi ale ramurilor cădeau cătră ea și se clătinău alene.

— Asta-i o casă foarte bună, mormăi Patrocle.

Atunci Lizuca își ceru voie de la răchită:

— Mătușă răchită, șopti ea cu sfială, ne dai voie să intrăm în casă la mata?

Răchita o mîngîie lin și îi dădu drumul în scorbură.

— Aicea-i foarte bine, Patrocle, grăi fetița cuibărindu-se. Văd că este saltea și pernuță de mușchi. Mă învălesc cu paltonașul și-mi pun bereta în cap și pot dormi împărătește. Uite, este loc și pentru tine.

Cățelul intră și el în scorbură, pe fereastră, și se ghemui lângă copilă.

Lizuca începu iar a vorbi încet:

— Patrocle, eu cred că nu trebuie să ne temem de mama pădurii. Aici is locuri curate... Sfînta Miercuri stă aproape. Știi de ce mă tem eu?

— De ce te temi?

— De bursuc. Am auzit că bursucu-i foarte rău.

— N-are decît să vie, mormăi cu dispreț Patrocle; am eu ac de cojocul lui!

Chiar în clipa aceea, Lizuca dădu un țipăt. O umbră răsărise într-o dîră de raze, țupăind cătră scorbură. Din cînd în cînd se oprea, se înălța și mișca două coarne lungi și drepte.

Lizuca abia putu să îngine cu spaimă:

— Iaca bursucu, Patrocle!

C-un lătrat scurt, Patrocle se și repezise. Cornițele fantasmei căzură. Lizuca o mai văzu numai o clipă prăbușindu-se năprasnic spre tufărișuri.

— Știu eu că cățelului nu se teme de nimica! zîmbi ea.

Se auzi glasul cățelului țahnind răsunător în pădure.

— Patrocle! strigă fetița; nu mă lăsa singură. Și scoțînd capul din scorbură, duduia Lizuca așteptă, în tăcerea cuprinsului, întoarcerea tovarășului ei. Îl auzi într-un tîrziu venind: tip-tip. Intră gifiind și se cuibări lângă ea. Apoi mormăi nemulțămît:

— N-a fost decît un iepure!

— Grozav se temea de mata! îi zise Lizuca cu admirație, mîngîindu-l.

În dumbravă se făcuse deplină tăcere și un întuneric tainic, prin care totuși ochii vedeau cu ușurință. În tăcerea aceasta, un greieruș începu să țîrîie melancolic, aproape. Lizuca îl ascultă atentă.

— Cîntă frumușel, șopti ea.

— Da, dar nu prea mă lasă să dorm, mormăi Patrocle.

— Nu știu de ce, dar mie nu mi-i somn deloc. Așa-i de frumos și de bine... Eu n-am cunoscut niciodată dumbrava asta. Acum văd că-i o pădure ca-n poveștile pe care mi le spunea mama... Nu mai sună greierul. A tăcut.

— A făcut foarte bine, îngîină somnoros Patrocle.

Tăcu greierușul. După el o privighetoare își umflă de cîteva ori glasul, pe un vîrf de smicea într-o rază de lună.

— Asta ce-i? întrebă cu mirare fetița. Patrocle nu-i răspunse.

Dumbrava rămase iar tăcută în fumul ei de lumină, ca într-un vis. Și duduia Lizuca înțelegea că în farmecul acela are să se-ntîmple ceva deosebit. Și aștepta cu inima bătînd și cu ochii ațîntiți.

Și deodată clipiră candelile verzi de licurici în două șiraguri și văzu pajiștea de flori deschisă cătră un părete de stîncă,

între doi mesteceni bătrâni. În lumina verzie, fără zgomot, o uşă de cremene se mişcă şi se dădu la o parte, şi din întuneric de peşteră apărură minunată arătare. Erau nişte omuşori mititei, numai de două palme de la pământ. Le luceau feţele şi ochii de zîmbet.

Fetiţa voi să-i numere.

— Nu se cade să ne numeri! se auzi o voce subţirică. Să ştii că sîntem şapte!

Și duduia Lizuca nu-i numără; și știa că sînt șapte prichindei. Și veneau încet cătră ea prin dumbrava fermecată, printre candelile licuricilor; și parcă ei singuri străluceau de lumină.

În frunte pășeau un bătrînel ș-o bătrînică, cu plete albe și cu obrazurile rumene, îmbrăcați în straie de mușchi. După ei, patru prichindei cu bărbi cărunte purtau un pătuț de mlață împodobit cu cicori și sulcină. Și pe pătuțul acela, pe un troișor de piatră, sta o domniță mai mititică decît toți și balaie ca griul. Avea pe cap cunună de maci sălbatici și era îmbrăcată într-o haină lungă de culoarea pietrei de rubin.

Inima duduii Lizuca bătea tot mai tare.

— Vă cunosc, șopti ea cu nespusă fericire; v-am văzut la bunici acasă, într-o carte veche, pe care o citea mama cînd era ca mine.

VI

AICI S-ARATĂ CINE SÎNT PRICHINDEII

Bătrîinii se opriră și bărboșii lăsară încet pe pămînt pătuțul de mlață. Domnița sări sprintenă de la locul ei și ieși înainte. Apoi, fără nici un zgomot, cu toții se așezară pe iarbă în fața scorburii. Domnița sta între bătrînei; și cei patru cu bărbi cărunte, îndărăt. Își ridicară odată cu toții capetele și priviră tîntă la fetiță, cu ochii lucind ca niște nestemate.

Întăi începu a vorbi Domnița cu un glăsușor de păsărică.

— Duduie Lizucă, așa-i că-ți plac sfaturile și poveștile?

— A, da, răspunse copila, învăluită de o căldură plăcută. Spunea mama că fără povești viața omului ar fi tristă și sarbădă.

— Noi știam că ai să vii la noi, vorbi iar Domnița. Am pus de pîndă, la marginea pădurii, pe țîncul pămîntului, și, cînd te-a primit răchita în căsuța ei, el s-a coborît în peșterile noastre și ne-a dat de știre. Noi ieșim de multe ori noaptea, și petrecem

cu vietățile care fug de om. Mie-mi pare foarte bine că ai venit în noaptea asta. Am trimis un iepure să deie de veste în toate părțile că ieșim în lumina lunii. Noaptea, dumbrava asta este o împărăție fermecată pe care oamenii de rind n-o pot niciodată cunoaște.

Luînd în degetele-i fine o vârguță albă, subțire ca o ingliță, Domnița prichindeilor făcu un semn de amenințare spre pirău. Și deodată Lizuca văzu în locul punții de lemn arcuindu-se peste malurile negre un podișor de argint cu parmaclic în fili-grană. Și șopotul apei începu a s-auzi ca un cîntec moale sub răchită.

Domnița făcu alt semn și lumina lunii începu a curge în poieni ca o ploită. Iar pe cărări, printre ierburi și flori, începură a sosi jivinele dumbrăvii. Erau iepuri mari care-și mișcau urechile și mustățile, și guzgani roși cu priviri viclene, și popîndoci care făceau semne cu lăbuțele. Și peste podul de argint trecu greoi bursucul. Și ridicînd cuminte cărăruia pînă în fața adunării, se ridică în două labe, se ploconi, apoi începu să joace ca un ursuleț. Duduia Lizuca se minuna cum o ființă așa de închisă și de ursuză ca bursucul poate să joace și să fie veselă.

Pe deasupra tufişurilor prinseră a filfii, cu aripi de puf, paseri necunoscute. Şi prin lumină treceau gîngăni negre, caradaşte mari şi fluturi de noapte. Şi privighetoarea porni iar să cînte nevăzută.

— Aşa venim noi aici şi petrecem, zise iară Domniţa. Oamenii dorm şi nu ştiu nimica.

Ceilalţi prichindei începură a rîde.

— Noi, vorbi bătrînelul, de mult am despărţit viaţa noastră de a muritorilor. Demult, foarte demult, trăiam şi noi la lumina zilei; şi cînd au început a se înmulţi oamenii şi au pătruns în locurile noastre, a fost un bătrîn al nostru carele a vrut să trăiască în pace cu ei. Îl chema Statu-Palmă şi era morar. Avea o moară mititică la apa Moldovei şi măcina foarte bine şi frumos grîul oamenilor. Dar muritorii, fiind proşti şi răi, n-au lăsat să trăiască lîngă ei asemenea meşter fără păreche. Cînd stăteau la foc lîngă moară şi beau o băutură galbănă din sticle lucii, năcăjeau pe bătrînul nostru Statu-Palmă, îl trăgeau de barbă şi-l rideau că are un trup aşa de măruntel.

Într-o zi, morăraşul s-a supărat foarte. A sfărîmat pietrele cu ciocanul şi a ridicat pentru totdeauna stavilele de la opust. Şi lăsînd moara moartă şi pustie, a încălecat pe iepurele lui cel bătrîn şi a fugit departe de oameni, în locuri singuratice. De aceea bătrînului aceleia de-atunci nu i-au mai fost deloc dragi oamenii. Din singurătatea lui, ieşea adesea la drumul mare, la văduri de ape, ori la hanuri vechi şi, la înserat, apropiindu-se de focurile pămîntenilor şi de sfaturile lor, făcea felurite pozne vrednice de mirare. Au oamenii despre isprăvile lui multe poveşti ciudate. Atunci, după ce s-a lăsat de morărit bătrînul ne-a îndemnat pe o samă dintre noi să venim aici în dumbrava de la Buciumeni.

Bătrînul tăcu o clipă. Dudaia Lizuca băgă de samă că toate jivinele, gîngăniile şi paserile stăteau ca de marmură în lumină, ascultînd.

— Şi unde-i el acuma? întrebă ea cu sfială.

— Cine? Statu-Palmă? El de mult s-a tras pe tărîmul celălalt şi nu-i mai place să vie în lume. Acu-i bătrîn şi slab. Şi

s-adună din cînd în cînd acolo și stă de vorbă cu Strîmbă-Lemne, Sfarmă-Piatră și alți uriași din străvechi timpuri. Prea mult nu petrece cu ei, căci uriașii sînt cam greoi la minte, destul de uriți, nepoliticoși și lacomi. Totuși e nevoit să-și petreacă cu dînșii ceasurile de singurătate. De altminteri mult nu mai au de trăit. Uriașii, după ce au ajutat cîndva pe Făt-Frumos să omoare pe balauri și pe zmei, nu mai au ce face alta decît să treacă în întunericul cel veșnic. Statu-Palmă își așteaptă și el din veac în veac sfîrșitul. Cîteodată e trist, gîndindu-se la moarte. Deși viața noastră-i lungă și ne numărăm anii cu miile, și am putea fi fără sfîrșit, vîd că ne vine și nouă vremea. Așa într-o zi are să moară bătrînul. Și cum oamenii iubesc tot mai

puțin poveștile și-și uită lesne prietinii, nu va trece mult și avem să închidem și noi ochii. Și peșterile au să rămîie de-a-pururi închise.

Duduia Lizuca simți lacrimi în ochi.

— Asta nu se poate! șopti ea. Dacă vă duceți dumnea-voastră, ce fac eu?

Bătrînica începu deodată a lăcrima și a suspina.

„Întocmai ca bunicuța“, se gîndi Lizuca.

Ceilalți prichindei zîmbiră. Bătrînelul se aplecă și puse mîna pe fruntea copilei.

— Fii liniștită, Lizucă, pentru că noi nu te lăsăm. Numai astă-primăvară a fost în primejdie dumbrava. Mulțămesc lui Dumnezeu c-am scăpat.

— Ce-a fost astă-primăvară? întrebă copila.

— Nu-ți aduci amînte? Tatăl tău a venit la bunic și a cerut să vîndă dumbrava, căci are nevoie de bani.

— Da, da, da! își aduse amînte Lizuca. Multă vreme l-a năcăjit și l-a îndemnat mămica să vîndă dumbrava. Da nici eu, nici Patrocle nu voim. Și nu vrea nici bunicul.

— Apoi da ; bătrînul n-a vrut cu nici un preț și se supărase grozav și striga că asta nu se poate. Că asta-i pădurea fetei.

— Și a noastră ! adăogă subțirel Domnița.

— Iar dacă răzășul ar fi fost slab, urmă prichindelul, și ar fi lăsat să omoare pădurea, atunci izvoarele ar fi secat, iarba s-ar fi ofilit, s-ar fi dărîmat stîncile și noi ne-am fi nevoit să pribegim în cine știe ce pustietăți !

— Așa-i că aici e mai bine decît în alte părți ?

— Da. Noi ne-am deprins cu dumbrava aceasta de cînd ne-a adus aici Statu-Palmă. Avem tainice peșteri sub deal și trăim în 'ele viață liniștită. Vara, ieșim adesea, ca acuma, și petrecem. Și cînd începe a cădea frunza și a se pustii pădurea, ne închidem în tainițe și așteptăm să treacă iarna. Din cînd în cînd ajunge pînă la noi glasul vijeliilor, depărtat și stîns ca o plingere. Noi dormităm pe paturi de cetină și mușchi, ori stăm treji în capul oaselor și șoptim povești ; și ne aducem aminte de întîmplările verii trecute. Din bagdadia peșterii coboară lumina sîdefie a stalactitelor, și-n funduri se văd licărind izvoarele fără moarte. Odată pe zi, în tălgerașe de scoici, ospătăm alune și merișoare de măcieș. Și bem apă curată din degetare de ghindă. Noi nu sîntem lacomi și ne mulțămim cu foarte puțin. Și așa așteptăm cu bucurie vremea cînd pocnește ghiața pîrăului și sună șuvoaiele ca o muzică a primăverii. Atunci, în cea dintâi noapte cu lună plină, deschidem peștera și ieșim să vedem în poieni viorelele, toporașii și ciuboțica-cucului.

VII

POVEȘTEA CU ZÎNA ÎNCHIPUIRII

Bătrînelul se opri și duduia Lizuca privi în juru-i. Văzu cum toate jivinele și paserile s-au întors cu ochii lucind cătră Domnița și înțelese că toate așteptau și de la dînsa o poveste. Și se bucură nespus. Observă apoi că bursucul se așezase cubotul

pe labe, cuminte și blind, sclipind din cînd în cînd din ochii lui de jăritic. Patrocle scosese și el capul din scorbură și se uita la toate, însă, fiind cățel năzdrăvan, nu se mira de nimic.

— Știu și eu o poveste, cîntă Domnița cea mititică și balaie, da-i veche tare, de pe cînd dumbrava Buciumenilor ținea una cu alte multe dumbrăvi, pînă la munții cei mari. Pe-atuncea satele erau puține și cetățile unde și unde cîte una. Și prin codri umblau zimbri și pe ape pa-seri mari, care acuma s-au dus la mările

de ghiată. Și-n sate sălășluiau oameni buni care credeau în împărăția noastră a minunilor. Iar în cetăți trăiau, ca și acum, învățați mari, care nu credeau.

Și așa în această dumbravă frumoasă și veche, s-a zvonit cum că s-ar fi aflînd o zînă cum n-a mai fost, subțire și albă, cu ochii albaștri cu părul de aur pînă în pămînt; și frumusețea ei astfel era încît veneau și urșii cei bătrîni din munte, și mistreții, ca să-nngenuncheze înaintea ei. Și cînd ieșea în întunericul poienilor, se făcea în juru-i soare și izvoarele susurau mai dulce.

Și la șezători în sate, băieții și fetele vorbeau despre dînsa ca despre minunea minunilor. Aflaseră ei veste de la codri, de la vînt și de la ape; că de văzut încă n-o văzuseră.

S-a dus faima acelei zîne cu părul de aur peste nouă mări și nouă țări. S-a auzit și prin cetăți despre dînsa. Și s-au găsit feciori de crai care au luat armele și au încălecat, și au venit cu oșteni, să cuprindă pădurile și să găsească pe zînă. La venirea lor s-au împrăștiat căprioarele, s-au ridicat la cer paserile; dar zadarnic au căutat și au răscolit sihlele, căci n-au găsit nici pe zînă, nici palatul.

Dar vorbele și poveștile tot umblau prin lume. Și s-a găsit un Făt-Frumos dintr-o cetate de departe, care, auzind despre zînă și despre frumusețea ei, s-a ridicat și el și a venit cu toți ai lui.

Iar el credea în zîna aceea. Și cum a intrat singur în poieni, la vreme de sară, și a prins a cînta dulce dintr-un fluieraș de os, zîna i s-a înfățișat îndată lîngă izvoare, i-a zîmbit și i-a vorbit astfel:

— Făt-Frumos, tu ai crezut în mine și m-ai avut în sufletul tău, de aceea, cînd m-ai chemat, eu am venit. Și de acum dragostea mea are să-ți încălzească viața, și năcazurile tale vor avea răscumpărare, și îți voi aduce florile mîngîierii în ceasul morții.

Făt-Frumos o asculta fermecat. Glasul ei era pătrunzător și suna ca o strună de aur.

Cînd a făcut un pas spre dînsa, ea a ridicat degetul și l-a oprit:

— Să vii și mîine-sară, i-a zis ea zîbindu-i.

Și el a venit și în alte dăți, cînd amurgul umple poienile de taină. Și era fericit cum n-a fost nimeni altul pe pămînt.

Iar curtenii lui și vracii, călcîndu-i pe urme și voind să cunoască și ei pe zîna cu părul de aur, nu vedeau la izvor decît pe Făt-Frumos singur. Și ei nu credeau în împărăția minunilor și au început a vorbi că nu este nici o zîină în dumbravă. Și i-a auzit Făt-Frumos și s-a mirat de cuvintele lor.

— Făt-Frumos! i-a vorbit atunci, cu îndrăzneală, un vraci cărturar, voim să cunoaștem și noi adevărul. Cere-i zînei inelul, și adă-ni-l dovadă despre ființa ei.

Și sara, la izvor, Făt-Frumos i-a cerut zînei inelul.

— Acesta-i lucru pămîntesc, i-a răspuns ea zîbind, eu nu port podoabe deșarte; dragostea mea prețuiește mai mult decît nimicurile muritorilor.

Aducînd Făt-Frumos acest răspuns, vracii i-au dat un foarfece și l-au sfătuit să taie în ascuns o şuviță din părul de aur.

Și-n altă sară găsind vreme potrivită, Făt-Frumos a tăiat o şuviță de aur și a ascuns-o în sin. Apoi, după ce s-a întors și s-au strîns învățații, cînd a vrut ca să scoată dovada, n-a mai aflat nimic lîngă inimă.

Adunîndu-se mare sobor de învățați și vraci împrejurul lui Făt-Frumos, au deschis cărți, au întins pergamente, au ținut cuvîntări lungi și au dovedit deplin că-n dumbrava noastră nu este nici o zîină și totul nu-i decît o bolnavă închipuire.

Atunci Făt-Frumos, crezîndu-i, a încălecat și s-a întors cu mare alai la împărăția lui. Dar era înegurat și cu inima mîhnită, și multă vreme după aceea stătea și se gîndea ca la ceva pe veci pierdut; dar icoana cea minunată de altădată nu-i mai lumina negura ceasurilor. Și a murit cu sufletul uscat și bătrîn ca al tuturor oamenilor. Și în clipa morții nu i-a adus nimeni floarea mîngîierii.

Ci oamenii cei săraci și proști, care au rămas în ținuturile noastre, au urînat să creadă în zîina cu părul de aur. Din cînd în cînd o vedeau în amurg, lîngă izvoare.

VIII

LA HOTARUL ÎMPĂRĂȚIEI MINUNILOR

Bătrînica începu iar a plînge, și suspină ușurel:

— Domnița noastră a spus o poveste foarte frumoasă, pe care eu de mult o uitasem.

Duduia Lizuca își întoarse privirile spre bărboșii cei cărunți și-i văzu stînd neclintiți ca niște stane.

Întrebă pe bătrînel, arătîndu-i cu degetul:

— Da ei nu spun nici o poveste?

Ochii bărboșilor sclipiră toți odată spre ea, ca niște frunze de plop. Buzele lor rumene zîmbiră în bărbî.

— Nu, răspunse bătrînelul, ei nu prea au vreme să se gîndească la povești, căci sînt meșteri fauri. Ei ies rar în poieni.

De obicei, ziua și noaptea, bat cu ciocanele pe nicovale, în cotloanele lor, unde arde foc nestins. Acolo bat aur și argint și făuresc scule. Și scot, din tainițele, numai de ei știute, pietrele nestemate. Și adună comorile pe care le-au îngropat în pământ oameni de demult. Și odată pe an, în noaptea lui sfintu Ion de vară, scot din peșteri pulberile de aur și le împrăstie pe vînt. Și atunci se deschid sinzienele, primesc pulberile și înfloresc așa de frumos. Tot în noaptea aceea se văd arzînd comori și ei le caută scurmînd pămîntul cu căzmăluțele. Dar lucrează așa de tainic și de iute, încît oamenii nu-i văd niciodată.

Bătrînica își șterse din nou lacrimile.

— De ce plîngi iar mata, bunicuță? o întrebă Domnița.

— Mi-am adus aminte și vreau să spun și eu o poveste, răspunse cu glăsușor moale băbuța. Este aici în vale, nu departe de dumbravă, o căsuță de răzăș. Și trăiesc în căsuța aceea oamenii de multă vreme. Sînt întăi tineri, pe urmă îmbătrînesc și se duc pe o neîntoarsă cale. Și se ridică cei tineri și-mbătrînesc și ei. Și mie mi-s dragi și mă duc de multe ori la dinșii, sara, de mă uit pe fereastră în casă. Dar într-un rînd, am văzut subt icoane și subt candelă o femeie tînără și albă, cu ochii mari, și lîngă ea sta o copiliță, și femeia o mîngîia și vorbea așa:

— Draga măicuții, tatăl tău mă uită și mă lasă, și eu mult n-am să mai trăiesc. Cînd eu n-oi mai fi, tu să nu plîngi și să nu-ți uiți jocurile. Cînd vei vrea să mă vezi, să fii singură. Atunci să te gindești la mine și eu voi veni. N-am să fiu decît o umbră, totuși te voi mîngîia și te voi îmbrățișa.

Inima Lizucăi izbucni pripit în piept.

„Așa a vorbit mama cu mine într-o sară!” gîndi ea închizînd ochii. Bătrînica asta era atunci la fereastră și se uita la noi.

În inimă parcă-i picurau lacrimi.

Prichindeii o crezură adormită.

— Copila adoarme, zise bătrînelul: ce facem noi acuma? Aici n-o putem lăsa, căci în zori vine vînt rece pe vîgăuna pirăului, îi înțeapă obrajii și îi ofilește ochișorii. La noi în peșteri n-o putem duce. Cînd s-a trezi, poate să-i fie frică; și, ziua, țara noastră a minunilor n-are ieșire la lume.

— Atuncea, vorbi cu sfială băbuța, s-o ducem la pămîntenii de pe coastă, în căsuța de care am vorbit.

— Gîndul tău e bun și cuminte, bunicuță... încheie zîmbind Domnița.

Duduia Lizuca deschise ochii. Acuma vedea soborul de lingă scorbura mai depărtat, ca printr-o sticlă fumurie. Domnița făcu semn cu vîrguța-i subțirică. Unul din prichindeii cărunți se ridică și trase de la brîu un ciocănel de argint. Apoi alese cu grabă un clopoțel cu pai înalt și, așezînd în cupa florii un licurici, porni repede cu făcioara aceea spre rîpa pîrăului. Luminița luci în negura văii, apoi sui coasta dimpotrivă. Apărea și dispărea printre tufișuri. Dumbrava parcă înghețase în tăcere, ca într-un cristal.

Peste pîrău se auzi deodată limpede ciocănelul de argint, bătînd de trei ori în fereastra pămîntenilor.

Făcioara se arată iar în negura pîrăului. Și prichindeii rămași, ridicînd soborul de sub răchită, zîmbiră cu prietinie duduii Lizuca și se traseră iar spre peștera lor fermecată. Ușa tainică se deschise la apropierea lor, apoi se închise nesimțit în urmă-le. Licuricii se stînseră. Jivinele se traseră în întunecimea tufelor. Paserile filfîiră spre stele. Și Lizuca, cu ochii închiși, auzi lingă ea pe Patrocle lătrînd cu minie de trei ori. Glasul lui umplea de răsunset noaptea și dumbrava.

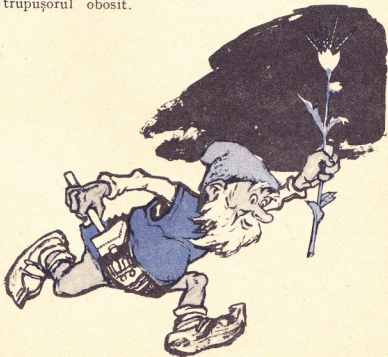
Alt glas de câțel, mai subțire și mai depărtat, îi răspunse. Și Patrocle hămăi iar de trei ori.

Ca trezită dintr-un somn, duduia Lizuca vedea din scorbura ei o lumină tremurătoare mișcându-se în negura văii. Auzi glăsuri. Câțelul, zvicnind de lângă dînsa, se repezi cu larmă spre lumina străină.

Înfrișată și totuși cu credință în prietenul său, Lizuca aștepta și tremura de răceala nopții.

În zvonul celor două glasuri de căței, umbre viorii se apropiară. La lumina roșcată a unui felinar, fetița văzu nelămurit doi bătrîni care semănau cu cei din peșteră. Și se miră, căci semănau și cu bunicuții ei.

Se simți purtată pe brațe. Ecourile lătrăturilor căzură rotindu-se în văgăuni. Și somnul miezului nopții îi amorți deplin trupușorul obosit.

BUNICII AVEAU LIVADĂ ȘI ALBINE

Cînd deschise duduia Lizuca ochii, se văzu într-o chilioară albă și într-un pătîșor curat sub poclăzi. Pe fereastra deschisă năvălea soarele. Perdeluțele de borangic filfiau lin și boarea dimineții mîna pînă la copilă murmurul prisăcii și miresme de mătăcină și isop.

Icoanele și candela luceau sus în colțul răsăritului. Lizuca le cunoscuse. Era în căsuța bunicilor ei. Se odihnise în pătîșorul în care crescuse și dormise odinioară și măicuța ei, care acum nu mai este.

Și deodată chemă în gînd pe moartă. Și, închizînd ochii, o văzu ca totdeauna, vorbindu-i blînd, cu obrazul palid și cu ochii mari. Îi primi pînă în inimă mîngîierea. Și oftă încet. Deschizînd iar ochii, îi păru bine că a ajuns la bătrîneii ei.

Pe o scoartă vrîstată, jos, pe dușamea, dormea încovrigat Patrocle. Fetița voi să-l strige, bucuroasă. Apoi se răsîgîndi și tăcu.

Și deodată, cum sta așa, auzi glasuri în livadă. Erau glasuri de sfadă. Urechea ei ațintită deosebi îndată tăișul cristalin al mămicăii. Și, tot așa de ascuțită, bătaia de țarcă a slujnicuței. Și liniștit și blajin, răspunsul bunicului.

— Mă rog dumneavoastră, zicea mămica, puteți fi așa de buni să-mi dați o lămurire? Asară, cînd am trimes pe Elena să vadă dacă n-a venit aici copila, dumneavoastră ați răspuns că nu știți nimic despre așa ceva și ați avut aerul că vă înspăimîntați...

Iar Elena își sumuța glăsușorul într-adaos:

— Și chiar ne cerea cont, că Lizuca s-ar fi rătăcit și s-a pierdut!

— Și acum, urmă cuconița, după cît pricep din ce spuneți dumneavoastră, copila-i aici.

— Da, răspunde cu liniște bunicul. Am înțeles de la o vreme unde s-o caut. Și am găsit-o tîrziu, rătăcită în pădure.

— Asta este ceva inadmisibil, observă c-o întorsătură ironică mămica. Ce credeți dumneavoastră, că mă pot mișca pe mine asemenea povești pentru copii?

Slujnicuța se repezi iar:

— Eu chiar de asară am înțeles totul!

Urmă o clipă de tăcere. Apoi vocea bunicului se ridică puțințel întăritată, cu accent rar și îndesat:

— Ce vorbe sînt acestea, mă rog? Care povești pentru copii? Ce-ați înțeles de-asară? Ce nu voiti să înțelegeți acum? Și la urma urmei ce poftiți de la mine?

— Am venit să luăm copila! Ca s-o las aicea e cu neputință! Lizuca se făcu mititică sub poclăzi.

Bătrînul rîdea cu amărăciune:

— Cum se poate, frate dragă? Curios lucru! Dumneata ai venit s-o iei, — dar eu nu vreau s-o dau. Destul am răbdat pînă acum. Știu că n-ai vreme mata și trebuie să pleci, dar aș putea să-ți spun o istorie lungă din care se vede că este o cuconiță care grozav s-ar bucura să se isprăvească cu fetița cum s-a isprăvit cu mama. Și, cu duhul blîndeței, să se bucure în tihnă

de munca răzăşului. Dar asta, draga moşului, nu se poate; căci răzăşul cunoaşte de mult drumul judecăţilor. Şi la judecători acu avem să spunem mai multe, după cum se cuvine, şi fără nici o ruşine, ca oameni proşti ce ne aflăm. Aşa încît fă mata bine şi du-te acasă şi lasă aici în pace pe fetiţă şi pe căţel.

Lizuca întinse capul şi şopti tremurat:

— Auzi, Patrocle?

— Aud, mormăi căţelul cu nepăsare. Se vedea că de-acuma nu-i mai păsa de nimica.

Dar vocea mămicăi se ridică iar, aprigă. Şi într-o vreme bunicul o întrerupse serios:

— Cucoană, bine ar fi să te potoleşti. Nu da aşa de iute din mîni, să nu ţi se întîmple vr-un nacaz!

Dar mămica nu voia să ştie şi-şi mlădia glasul înalt şi cristalin. Cînd deodată slobozi un ţipăt aşa de sfişietor, încît Lizuca tresări din culcuşul ei şi zvicni în picioare. Şi după ţipătul cucoanei, izbucni răcnetul de moarte al Elenei.

Aproape în aceeaşi clipă o uşă scundă se deschise şi din odăiţa de alături se strecură, spre pătucul fetei, bunicuţa, măruntă şi firavă, cu ochii ca două cicori şterse.

Părea înspăimîntată. Întindea minile-i uscate spre copilă.

— Draga bunicutei! Aşa-i că te-au trezit din somn? şopti ea. S-a întîmplat chiar cum a spus dumnealui (dumnealui era bunicul)! S-au apropiat prea tare de ştiubeie şi albinele s-au repezit la ele. Acuma ies fugind pe portiţă. Bat cu minile în toate părţile şi nu pot scăpa. După-amiază, cuconiţa n-are să se mai poată uita la musafiri decît c-un ochi.

— Cum? strigă Lizuca. Au săgetat-o albinele?

— Da, drăguţă, închipuieşte-ţi!

— Şi pe servitoare?

— Şi.

— Tare bine-mi pare! răspunse cu răutate Lizuca. Şi lui Patrocle-i pare bine. Şi cînd oi vedea pe tata, am să-i hotărăsc

că eu mai bine mor și nu mă duc de aici. Și am să-i spun c-am auzit pe mămică cum râdea în salon cu domnu Micuș.

— Draga bunicuței, dragă! suspină bătrîna trăgînd spre pieptul ei căpușorul tuns al fetei. Și începu a plînge încet și a-și trage lacrimile din nas. Iar duduia Lizuca, legănată domol, închise ochii. Și-n miros de busuioc, la pieptul bătrînei, cu mirare nouă, începu a-și aduce aminte de întîmplările nopții, la hotarul împărăției minunilor.

(Din volumul „Neagra Șarului” 1922)

Redactor de carte: T. POPESCU
Tehnoredactor: ILEANA CEAUȘU

Dat la cules 14.XI.960. Bun de tipar 15.XII.960. Tiraj 35.120. Hârtie semi-velină de 80 gr. m.p. Coli tipar 5,75. Coli de editură 1,7. Format 16/84x108. Comanda editurii 4871. Ediția V. A. 91586. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8(R).

Tiparul executat sub comanda nr. 3252 la Întreprinderea Poligrafică „15 Decembrie 1918”, str. Grigore Alexandrescu 93-95, București, R.P.R.